

© Ministerstvo spravedlnosti České republiky, www.justice.cz. [Překlad již zveřejněný na oficiální webové stránce Ministerstva spravedlnosti České republiky.] Povolení k opětovnému zveřejnění tohoto překladu bylo uděleno Ministerstvem spravedlnosti České republiky pouze pro účely zařazení do databáze Soudu HUDOC.

© Ministry of Justice of the Czech Republic, www.justice.cz. [Translation already published on the official website of the Ministry of Justice of the Czech Republic.] Permission to re-publish this translation has been granted by the Ministry of Justice of the Czech Republic for the sole purpose of its inclusion in the Court's database HUDOC.

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 18. června 2019 ve věcech č. 47121/06, 13988/07 a 34750/07 – Mehmet Reşit Arslan a Orhan Bingöl proti Turecku

Senát druhé sekce Soudu rozhodl jednomyslně o porušení článku 2 Protokolu č. 1, jež zakotvuje právo na vzdělání, tím, že stěžovatelům, kteří vykonávali trest odnětí svobody, nebyl s pouhým odkazem na zajištění bezpečnosti umožněn přístup k počítačům a k internetu pro studijní účely, přestože právní řád takový přístup umožňoval a věznice takové počítače připojené k internetu měly.

I. Skutkové okolnosti

První stěžovatel byl v roce 1992 odsouzen za členství v nelegální ozbrojené organizaci k trestu odnětí svobody na doživotí. Před nástupem k výkonu trestu byl studentem posledního ročníku lékařské fakulty. V květnu 2005 obdržel v odpovědi na svůj dotaz od děkana lékařské fakulty vyrozumění, že podali-li by přihlášku, mohl by být znovu zapsán ke studiu. V březnu 2006 stěžovatel žádal o možnost mít počítač a přístup na internet, což vnitrostátní právní předpisy umožňovaly. Příslušné orgány jeho žádost zamítly s tím, že k žádnému studiu zapsán není a že především udržuje ve věznici kontakty s osobami náležejícími do stejné nelegální ozbrojené skupiny, v jaké byl sám.

Druhý stěžovatel byl v roce 1995 odsouzen k obdobnému trestu za obdobou trestnou činnost. V červnu 2006 se zúčastnil přijímacího řízení na univerzitu, aby mohl pokračovat ve studiu na právnické fakultě, kterou navštěvoval před svým odsouzením. V řízení uspěl a bylo mu oznámeno, že získal dostatečný počet bodů, aby se mohl zapsat k dálkovému studiu. V srpnu 2006 požádal za účelem studia o možnost používat počítač a mít přístup na internet. Jeho žádost však byla zamítnuta s odkazem na trestný čin, za nějž byl odsouzen.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 PROTOKOLU Č. 1

Soud připomněl, že přístup k již existujícím vzdělávacím institucím je nedílnou součástí práva na vzdělání, které je zaručeno článkem 2 Protokolu č. 1 (*Ponomaryovi proti Bulharsku*, č. 5335/05, rozsudek ze dne 21. června 2011, § 49). Toto pravidlo platí pro vzdělání na základních, středních i vysokých školách (*Leyla Şahin proti Turecku*, č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 134 a 136). Soud dále zdůraznil, že i osoby ve výkonu trestu odnětí svobody nadále požívají základních práv a svobod, včetně práva na vzdělání, s výjimkou práva na osobní svobodu, a omezení těchto práv tedy musí být odůvodněné (*Hirst proti Spojenému království* (č. 2), č. 74025/01, rozsudek velkého senátu ze dne 6. října 2005, § 69). Tato omezení nicméně nesmí zasáhnout do samotné podstaty práva na vzdělání, musí být předvídatelná, sledovat legitimní cíl a zachovávat vztah přiměřenosti mezi použitými prostředky a sledovanými cíli, přičemž státy v této oblasti požívají určitého prostoru pro uvážení (*Velyo Velevev proti Bulharsku*, č. 16032/07, rozsudek ze dne 27. května 2004, § 32). Článek 2 Protokolu č. 1 neukládá státům povinnost zpřístupnit odsouzeným formy vzdělání, které dosud neumožňují (tamtéž, § 34). Pakliže však již určitou vzdělávací možnost stát poskytuje, jako tomu je v projednávané věci, v níž se jedná o přístup k počítačům a na internet, což

vnitrostátní právo umožňuje, za účelem studia na existujících vysokých školách, nesmí být přístup ke vzdělání podroben svévolným či nerozumným omezením (tamtéž, § 34). Soud též připomněl, že právo na vzdělání je nezbytné pro naplnění řady dalších základních práv a svobod, a proto v demokratické společnosti zaujímá zásadní místo (tamtéž, § 33).

Soud dále konstatoval, že v projednávané věci, která je posuzována pod zorným úhlem článku 2 Protokolu č. 1, je nezbytné zohlednit zásady, které Soud definoval na poli článku 10 Úmluvy ohledně přístupu odsouzených osob na internet. Z příslušné judikatury (*Kalda proti Estonsku*, č. 17429/10, rozsudek ze dne 19. ledna 2016; *Jankovskis proti Litvě*, č. 21575/08, rozsudek ze dne 17. ledna 2017) vyplývá, že vnitrostátní orgány musí dostatečně zhodnotit konkrétní bezpečnostní rizika spojená v každém jednotlivém případě, a náležitě tak vyvážit dotčené protichůdné zájmy. Přestože v uvedené věci *Kalda proti Estonsku* Soud rozhodl, že článek 10 Úmluvy nelze vykládat v tom smyslu, že státy mají obecnou povinnost poskytnout vězňům přístup k internetu nebo ke konkrétním internetovým stránkám, nemůže být vnitrostátní rozhodnutí o odepření přístupu k internetu založeno pouze na obecných úvahách o tom, že vězni mohou přes internet komunikovat i zakázanými způsoby, což by zvyšovalo nároky na ostrahu, nýbrž musí vzít v úvahu rizika konkrétního případu.

V projednávané věci vnitrostátní právo za splnění určitých podmínek odsouzeným umožňovalo používat počítače a přistupovat k internetu. Soud akceptoval, že zamítavé rozhodnutí vnitrostátních orgánů mělo zákonný základ a sledovalo legitimní cíl ochrany pořádku a předcházení zločinnosti.

Při posouzení, zda odmítnutí bylo přiměřené, Soud konstatoval, že vnitrostátní orgány svá rozhodnutí opřely především o povahu trestné činnosti, za niž byli oba stěžovatelé odsouzeni, a její spojení s terorismem, skutečnost, že dosud nebyli ke studiu zapsáni a u druhého stěžovatele též o okolnost, že byl několikrát kázeňsky trestán. Soud dále připomněl, že způsob úpravy přístupu k počítačům a internetu v prostředí věznic spadá do prostoru pro uvážení států. Úkolem Soudu je toliko ověřit, zda vnitrostátní soudy splnily svoji úlohu vyvážit různé dotčené zájmy, a zabránit jakémukoli zneužití při uplatňování příslušných pravidel. V projednávané věci Soud považoval dále za relevantní, že příslušné věznice disponovaly počítači s přístupem na internet, a žádosti stěžovatelů tak nevyvolávaly žádné finanční nároky. Dále Soud zohlednil, že oba stěžovatelé žádali o přístup k pomůckám, které by jim umožnily realizovat studium, ke kterému se mohli zapsat. Skutečnost, že se před podáním žádosti ke studiu skutečně nezapsali, proto Soud nepovažoval za rozhodnou. Konečně Soud připomněl, že důležitost vzdělávání ve věznicích byla zdůrazněna v řadě doporučení Výboru ministrů Rady Evropy, zejména v Evropských vězeňských pravidlech.

V projednávané věci se však dle Soudu vnitrostátní orgány toliko odvolaly na bezpečnostní důvody. Jakkoli jsou tyto důvody legitimní a relevantní, vnitrostátní orgány nepřistoupily k žádné podrobné analýze konkrétních bezpečnostních rizik, a nesplnily tak svou povinnost adekvátně vyvážit zájmy stěžovatelů a požadavky veřejného pořádku. Došlo proto k porušení článku 2 Protokolu č. 1.